

Poznańskie Centrum Praw
Człowieka INP PAN

PRAWO WOBEC DYSKRYMINACJI W SZKOLE

ANNA HERNANDEZ-POŁCZYŃSKA

EDUTEC OGÓLNOPOLSKI KONGRES OŚWIATOWY
„BEZPIECZNA PRZYSTAŃ W WIELOKULTUROWEJ SZKOLE”

POZNAŃ, 28.02.2019 R.

OD GODNOŚCI DO RÓWNOŚCI

Godność jako źródło praw
człowieka

Godność jako źródło zasady
równości

DYSKRYMINACJA

DYSKRYMINACJA
BEZPOŚREDNIA

DYSKRYMINACJA
POŚREDNIA

DYSKRYMINACJA
WIELOKROTNA

PRZESŁANKI DYSKRYMINACJI

płeć

narodowość

poходzenie
etniczne

poходzenie
społeczne

niepełnosprawność

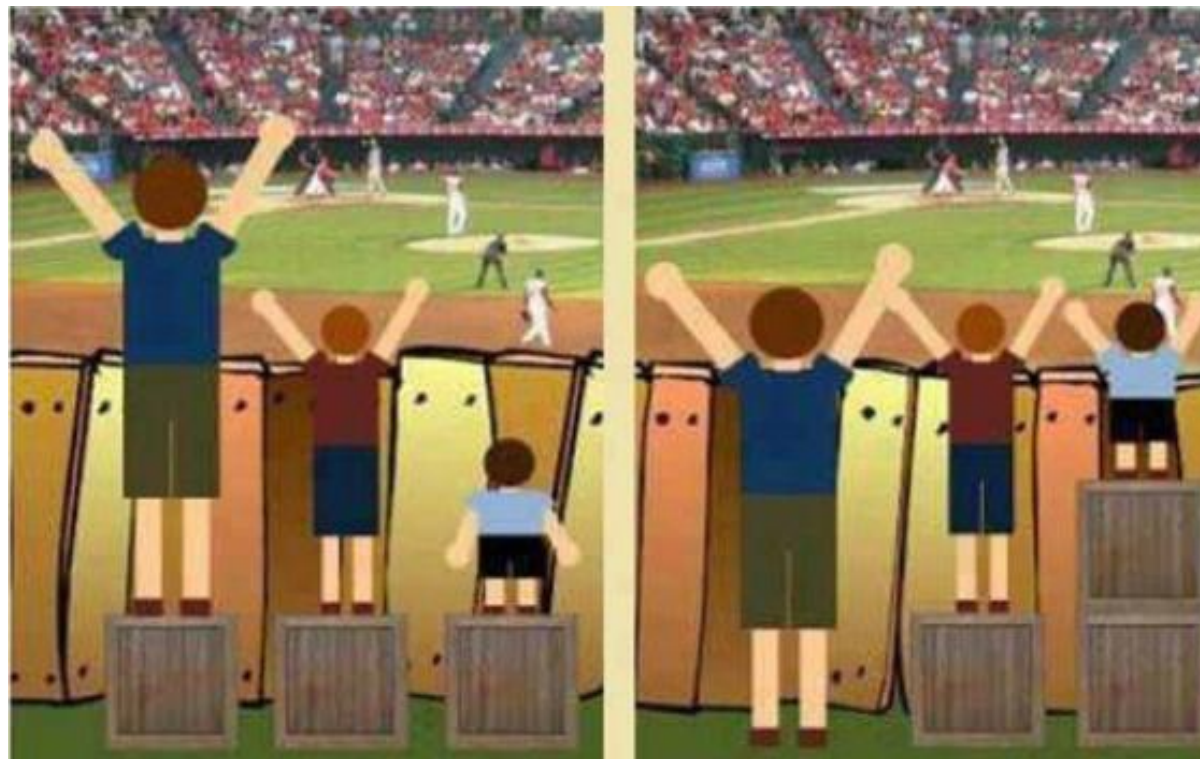
orientacja seksualna

światopogląd

wyznanie

rasa

UPRZYWILEJOWANIE WYRÓWNAWCZE

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

Konwencja o prawach dziecka

Artykuł 2

I. Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej konwencji wobec każdego dziecka, **bez jakiegokolwiek dyskryminacji**, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

Konwencja o prawach dziecka

Artykuł 29

I. Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na: (...)

rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka (...) przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia;

KOMITET PRAW DZIECKA

Uwagi do sprawozdania Polski

Dzieci, które należą do mniejszościowych grup etnicznych, religijnych i językowych, w tym potomkowie rodzin romskich, arabskich i afrykańskich, muzułmanie i Żydzi, osoby nie będące obywatelami, w tym uchodźcy, osoby ubiegające się o status uchodźcy, migranci, osoby niepełnosprawne i dzieci z rodzin LGBT wciąż spotykają się z dyskryminacją i mogą być ofiarami przestępstw na tle nienawiści;

Rośnie liczba przypadków przemocy i nadużyć na tle rasowym, w tym mowy nienawiści, jak również aktów ksenofobii i homofobii.

KARTA EDUKACJI OBYWATELSKIEJ I EDUKACJI O PRAWACH CZŁOWIEKA

... **edukacja** jest w coraz większym stopniu postrzegana jako środek **hamujący** przemoc, rasizm, ekstremizm, ksenofobię, **dyskryminację** i brak tolerancji.

Wszelkie działania edukacyjne powinny być zgodne z wartościami i zasadami demokracji i praw człowieka oraz je promować.

Istotnym elementem edukacji obywatelskiej i edukacji o prawach człowieka jest promowanie spójności społecznej i dialogu międzykulturowego, docenianie różnorodności i uznanie równości, w tym równouprawnienia płci. Dlatego kluczowe jest rozwijanie wiedzy oraz umiejętności interpersonalnych i społecznych, które ograniczają konflikty, sprzyjają poszanowaniu i zrozumieniu różnic występujących między poszczególnymi grupami etnicznymi i wyznaniowymi, budują wzajemne poszanowanie godności człowieka i wspólnych wartości, zachęcają do dialogu oraz promują pokojowe rozwiązywanie problemów i sporów.

Karta Edukacji Obywatelskiej i Edukacji
o Prawach Człowieka Rady Europy

KONSTYTUCJA RP

■ Art. 32.

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

USTAWA Z DNIA 3 GRUDNIA 2010 R. O WDROŻENIU NIEKTÓRYCH PRZEPISÓW UNII EUROPEJSKIEJ W ZAKRESIE RÓWNEGO TRAKTOWANIA

Art. 4. Ustawę stosuje się w zakresie:

4) dostępu i warunków korzystania z:

d) oświaty i szkolnictwa wyższego

Art. 7. Zakazuje się nierównego traktowania osób fizycznych ze względu na **rasę, pochodzenie etniczne lub narodowość** w zakresie opieki zdrowotnej oraz **oświaty** i szkolnictwa wyższego.

Art. 9. Zakazuje się **zachęcania** do nierównego traktowania lub **nakazywania** nierównego traktowania określonego w art. 6, art. 7 i art. 8 ust. 1.

USTAWA Z DNIA 3 GRUDNIA 2010 R. O WDROŻENIU NIEKTÓRYCH PRZEPISÓW UNII EUROPEJSKIEJ W ZAKRESIE RÓWNEGO TRAKTOWANIA

Art. 13.

1. Każdy, wobec kogo zasada równego traktowania została naruszona, ma prawo do odszkodowania.

Art. 14

2. Kto zarzuca naruszenie zasady równego traktowania, uprawdopodobnia fakt jej naruszenia.

3. W przypadku uprawdopodobnienia naruszenia zasady równego traktowania ten, któremu zarzucono naruszenie tej zasady, jest obowiązany wykazać, że nie dopuścił się jej naruszenia.

Tzw. przeniesiony
ciężar dowodu

KODEKS CYWILNY

- **Art. 23.** Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

KODEKS CYWILNY

■ Art. 24.

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

KODEKS KARNY

Art. 119.

§ 1. Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto publicznie nawołuje do popełnienia przestępstwa określonego w § 1.

Art. 216. § 1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 257. Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególłą osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NIELETNICH

- Między 13 a 17 r.ż. – postępowanie na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich; środki wychowawcze i poprawcze.
- Powyżej 17 r.ż.: odpowiedzialność na podstawie kodeksu karnego

Art. 10. § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat.

- Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

Art. 4

§2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

§3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

PRAWO OŚWIATOWE

Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Art.5. Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o zdrowie, postawę moralną i obywatelską, z poszanowaniem godności osobistej ucznia.

KARTA NAUCZYCIELA

Art. 6. Nauczyciel obowiązany jest:

- 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę; (...)
- 4) kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

ROZPORZĄDZENIE MEN W SPRAWIE WYMAGAŃ WOBEC SZKÓŁ I PLACÓWEK

	2015	2017
Kształtowane są postawy i respektowane normy społeczne	<p>(...) Działania szkoły lub placówki zapewniają uczniom bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne, a relacje między wszystkimi członkami społeczności szkolnej są oparte na wzajemnym szacunku i zaufaniu. Zasady postępowania i współżycia w szkole lub placówce są uzgodnione i przestrzegane przez uczniów, pracowników szkoły i placówki oraz rodziców.</p> <p>W szkole lub placówce są realizowane działania antydyskryminacyjne obejmujące całą społeczność szkoły lub placówki.</p>	<p>(...) Działania szkoły lub placówki zapewniają uczniom bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne, a relacje między wszystkimi członkami społeczności szkolnej są oparte na wzajemnym szacunku i zaufaniu. Zasady zachowania i wzajemnych relacji w szkole lub placówce są ustalone i przestrzegane przez uczniów, pracowników szkoły oraz rodziców.</p>

STUDIA PRZYPADKÓW

- Umieszczanie dzieci romskich w szkołach specjalnych
- „Ty imigrancie!” - przemoc ze strony rówieśników
- Treści rasistowskie na facebookowym profilu nauczyciela
- „Ilu uchodźców trzeba zepchnąć z tratwy?” – niewłaściwe treści nauczania